

BOČKA UGANKA

Ljudske pripovedi iz naših krajev

Mojca Pažon

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

398.2(497.43)

BOČKA uganka : zbirka ljudskih pripovedi / [zbrala, priredila in uredila, fotografirala] Mojca Pažon ; [ilustrirali učenci 1. in 2. razreda POŠ Kostivnica]. - Rogaška Slatina : VIZ II. OŠ, 2016

ISBN 978-961-285-318-1

1. Pažon, Mojca
285174272

Mojca Pažon

Zbirka ljudskih pripovedi

Bočka uganka

VIZ II. OŠ Rogaška Slatina

Kostrivnica, 2016

Čas bi zavrtel nazaj

Kadar spomnim se otroških srečnih dni,
zima mi spomine mnoge obudi,
gledam v duhu tisti lepi zimski čas,
ko povsod drugače je bilo pri nas.
Krušna peč nas vedno, grela je toplo,
skozi okno se je videlo slabo,
saj ledene rože so krasile jih,
v hiši stari bil je pravljичni navdih.

Kadar spomnim se otroških srečnih dni,
zima mi spomine mnoge obudi.
sankališče je postala cela vas,
smeh otroški se razlegal je na glas.
Ko zvečer na vasi je zastal korak,
luna je svetila milo v tihi mrak.
zdaj pri srcu mi je včasih kar hudo,
da tako kot takrat nikdar več ne bo.

Vse bi dal, da čas lahko bi zavrtel nazaj,
da pokazal mladim bi takratni zimski raj.
ni bilo bogastva, izobilja tudi ne,
pa otroci zdravi, srečni smo bili nadvse.

Anton Gričnik

DA NE POZABIMO ...

Kaj je pravljica? Izhaja iz besede *praviti*. Je daljša pripoved, v kateri se dogajajo neverjetne, samo v domišljiji mogoče stvari in v kateri navadno zmaga dobro.

Kaj je basen? Je krajša poučna živalska zgodba.

Kaj je (pri)povedka? Izhaja iz besede povedati. Je krajša pripoved, preprosta in priložnostna, vsebina pa večkrat temačna, pogosto z nesrečnim koncem. Pripovedke podajajo resnične ali vsaj mogoče dogodke in so poučne. Lahko razlagajo lastnosti v živi in neživi naravi ali zgodovinske dogodke ... Povedke so to, kar v šolah še danes imenujemo pripovedke.

Kaj je bajka? Bajčna pripovedka ali bajka je po tematiki najstarejša in razlaga naravne, nebesne in zemeljske prikazni, nastanek sveta, elementarne nesreče. V njih nastopajo dobra in slaba bajna bitja.

Kaj je legenda? Je krščanska pripovedka, po navadi je izmišljena zgodba iz krščanskega življenja, govori o kaznovanju in spreobrnitvi. Vanjo so vpletene tudi pravljичne prvine.

Kaj je smešnica? Je šaljiva zgodba v prvi osebi, v njej so z vso resnostjo pripovedovani nemogoči pripetljaji prebivalcev določenega kraja (Lemberžani, Ribenčani).

Kaj je anekdota? Je pripovedka, vezana na resnično osebo ali dogodek.

Zbirka ljudskih pripovedi Bočka uganka

Nastala je v sklopu magistrskega dela z naslovom Projekt ohranjanja ljudskih pripovedi.

Vodja projekta: Mojca Pažon

Zbrala, priredila in uredila: Mojca Pažon

Oblikovala: Nika Sajko

Jezikovno pregledala: Zdenka Ižanc

Ilustrirali: učenci 1. in 2. razreda POŠ Kostrivnica

Fotografirala: Mojca Pažon

Izdala in natisnila: VIZ II. OŠ Rogaška Slatina

Naklada: 60 izvodov

Kostrivnica, maj 2016

Sodelujoči: učenci in starši 1. in 2. razreda (generacije otrok 2008 in 2009) v šol. letu 2015/16

Otroci: Lovro Berglez, David Stojnšek, Kaja Stojnšek, Jan Strniša, Miha Volavšek, Patricija Berglez, Urban Čokl, Ana Grobin, Zoja Klara Hrup, Blaž Ivekovič, Kevin Kerin, Martin Lampret, Alina Tadina, Larisa Šeligo, Ambrož Verbek.

Starši: Ernest Stojnšek, Helena Pečko, Suzana Pušaver, Anita Zorin, Andreja Čokl, Brigita Bauer Grobin, Mojca Hrup, Gabriela Kampuš Ivekovič, Melita Kerin, Sabina Tadina, Andrejka Krušlin, Mojca Verbek, Birgit Starček, Marko Berglez, Lučka Lampret, Janez Strniša.

V življenju se vse najlepše rodi v presenečenju in eno teh je naša čudovita ustvarjalnost.

(Rudi Stopar)

Hvala vsem, ki ste prispevali kamenček v mozaiku našega ustvarjanja.

Kazalo

Bajka o bočkem zmaju.....	1
Ljudska pripoved o jami Belunjači.....	4
Poglavarka Špelka.....	4
Velikan.....	5
Bele žene.....	5
Ljudska pripoved Kujnski furež.....	6
Ljudska pesem Kujnski furež.....	7
Ljudska pripoved O velikem travniku na Formilah.....	8
Ljudska pripoved Od kdaj izvira topla voda.....	10
Ljudska pravljica Topli potok.....	10
Šaljive zgodbe o Lemberžanih.....	13
Ljudska pesem Na leंबरškem trgi.....	13
Kako so živali hitele za godce v Lemberg.....	14
Ljudska pesem Lemberški rihtar.....	15
Kako so Lemberžani kašnato klobaso ustrelili.....	15
Kako so se Lemberžanom noge zamešale.....	16
Kako so Lemberžani cerkev nategnili.....	17
Kako je leंबरški župan sol poskušal.....	17
Kako so se hoteli Lemberžani lakote znebiti.....	17
Bočka uganka.....	18
Kou je tau z Boča.....	18
Dramatizacija ljudske pripovedi Kujnski furež.....	19
Dramatizacija ljudske pripovedi Topli potok.....	21
Dramatizacija ljudske pripoved o Lemberžanih.....	23
Dramatizacija ljudske pripovedi kako so živali hitele za godce v Lemberg.....	25
Načrt za izdelavo namiznega lutkovnega gledališča.....	27
Utrinki našega dela v lokalnem časopisu.....	30
Zanimivosti o Boču.....	31
Zanimivosti o Kostrivnici.....	32
Viri in literatura.....	37

UVODNA BESEDA K ZBIRKI LJUDSKIH PRIPOVEDI

Kulturna dediščina in ohranjanje ljudskih običajev predstavljata nenadomestljivo vrednost pri oblikovanju otrokove identitete in kulturne zavesti. Kulturno dediščino je mogoče vključiti v delo, učenje in vsakodnevno življenje že v zgodnjem otroštvu, predvsem preko posredovanja znanja in izkušenj mlajšim generacijam, pri čemer ključno vlogo odigra odrasla oseba – vzor, starši, učitelj, vzgojitelj. Prav tako k prenašanju dediščine pripomorejo zbiratelji ljudske dediščine, ki s svojim delom omogočijo avtentično in vedno znova obogateno poustvarjanje s pesmijo, plesom ali pripovedovanjem.

Ena od takih je tudi **Mojca Pažon, učiteljica razrednega pouka in strokovni vodja otroške folklorne skupine »Vrelčki« iz Kostrivnice. Z navdušenjem in predanostjo, skozi igro, pesem in ples, prenaša ljudsko izročilo na mlajše generacije. Njene odrske postavitve so izvirne prav zaradi domiselnosti izvedbe, ki vključujejo ljudske pripovedke, skozi katere se otroci na zanimiv, sporočilen in rahlo skrivnosten način srečujejo s kulturo naših prednikov. Zbirka Bočka uganka: Ljudske pripovedi iz naših krajev, je prva zbirka zbirateljice, Mojce Pažon. Pohvale vredna zbirka dokazuje, da je moč v skorajda vsakem kraju najti izvirne pripovedke in jih tako tudi krajevno približati otrokom.**

Zanimiva je miselnost, da so ljudske pripovedi nastale med ljudmi. V resnici si je na začetku zgodbo izmislil nadarjen posameznik. Ob pripovedovanju oz. prenašanju se je bogatila in spreminjala. Pomembno pa je predvsem to, da so se dobre zgodbe ohranjale, slabe pa so se sproti pozabile.

Ljudska pripovedka je zgodba, ki se je razvila iz bajke in pripoveduje o čudovitih dogodkih, je preprosta, domišljajska. Z njo se ne poučuje otrok o tem, kaj je prav in kaj narobe, njen glavni namen je v otroški domišljiji sprožiti ustvarjalne ideje, domišljijo ter senzibilnost za ljudsko izročilo.

Delo bo v pomoč vsem, ki vodijo otroške folklorne skupine in vsem tistim, ki želijo otroke soočiti z ljudskimi pripovedkami. Z njimi lahko učitelji, vzgojitelji in drugi ustvarijo učinkovito učno okolje za srečevanje s kulturo prednikov in za naraven način ohranjanja le-te.

mag. Karla Škrinjarić, spec., ravnateljica

OD LJUDI K LJUDEM

Pripovedi imajo umetniško moč, so sad preteklih rodov, in ker izvirajo iz vodnjaka žive vode, nas še vedno čudežno napajajo, opogumljajo, krepijo, vlivajo vero in moč. In ravno to vsi potrebujemo. Tako nehote spoznamo tudi pokrajinske značilnosti, narečne besede, lokalne posebnosti, navade in šege, hrano, oblačila, obrede in nekaj o nas samih. Ob pripovedovanju in poslušanju zgodb se skupaj dotikamo skrivnosti prednikov. Ljudsko izročilo je vedno zrcalo človekovega življenja in tako se je tudi ohranjalo.

Pripovedovanje in poslušanje zgodb je bilo poleg petja, plesa in iger že od nekdanj družaben dogodek. Živi govor izhaja iz človekove izkušnje, sama pripoved pa iz njegovih sokov, čustev in misli. Ob poslušanju mu slediš do zadnje potankosti. Beseda je živa. In ljudje smo predvsem zaradi besede ljudje.

Danes redko doživimo, da bi kdo od odraslih ob večerih pripovedoval zgodbe iz ljudske zakladnice. Odrasli imamo izbiro, ali bomo pripovedi zanemarili, ali pa jih bomo pripovedovali svojim otrokom v senci dišeče lipe in s tem prenašali nanje modrost življenja, spomin človeštva, ljubezen do jezika in slovenskega naroda.

Vsi skupaj ustvarjamo nov čas. Naša izbira je o čem bomo razmišljali in kako bomo vodili svoja čustva. Morda prav zdaj kdo išče korak naprej, in če v tem času krene v preteklost po nove sape, ni nič narobe. Celo dobrodošlo je.

Za raziskovanje izbrane tematike sem se odločila, ker želim približati pomen ljudskega izročila učencem, staršem in učiteljem. Izhajala sem iz ljudskega izročila domačega kraja, ki so ga zbirali različni zbiratelji ljudskega blaga. Ljudske pripovedi sem priredila potrebam književnega pouka in skupaj z učenci zapisala dramatisacije nekaterih. Potek projektnega dela dokazujejo izdelki učencev, staršev, ki sem jih dokumentirala in fotografirala z njihovim privoljenjem.

Ljudsko izročilo se ohranja predvsem ob posredovanju znanja in izkušenj iz starejših na mlajše generacije, pri čemer je vzor najpomembnejše vzgojno sredstvo.

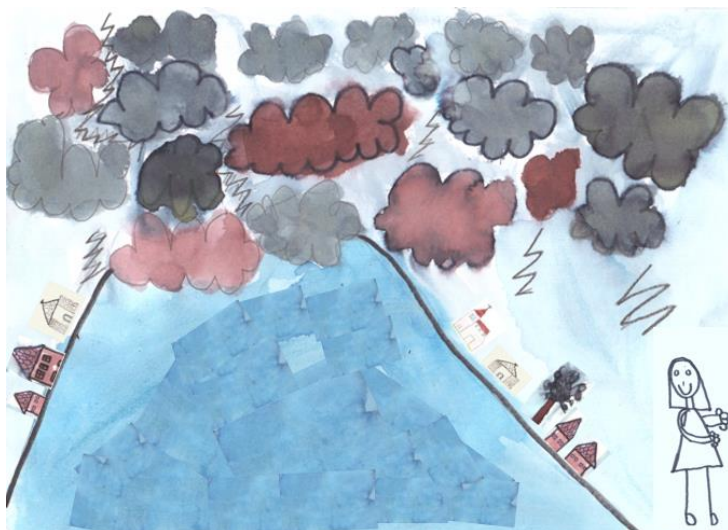
Želim, da bi zbirka ljudskih pripovedi služila svojemu namenu, da bi po njej z veseljem posegali učitelji in učenci. Le tako bo šla k otrokom beseda, polna modrosti in lepote – po slovensko.

Tradicija je vodnik in ne ječar.

(W. Somerset Maugham)

Mojca Pažon

Bajka o bočkem zmaju¹

To je gora, Boč. Ta gora je prerok hudega vremena. Če se k hudemu vremenu pripravlja, se kopičijo tu oblaki.

Naslikala: Kaja

Če meni dolgo deževati, ima ta gora megleno kapo in če se k snegu kaže, takrat vleče od Boča mrzel veter. Iz globine Boča izvira tudi nekaj potokov.

Vse te okoliščine so nekoč ljudi napotile k mnenju, da je gora Boč polna vode. Pravijo, da je cel Boč votel, v njem pa veliko jezero.

Naslikala: Zoja Klara

Z jezerom je povezana jama Balunjača, skozi katero se pride do jezera, in globoka jama na velikem travniku na Boču, Formilah, kjer je bila nekoč vas, ki se je pogreznila v vodo, danes pa tam nikoli več ne zraste visoka trava.

Ljudje trdijo, da je nekoč tu v gori živel strašna žival, zmaj ali lintvar. Strašni zmaj je sameval v jezeru. Imel je plavuti, da je lahko plaval, in krila, da je lahko letel kot ptica. Pravijo, da če lintvar, in naj si je še tako majhen kakor rak, iz vode prileze, gre vse po njem. Začne grmeti, bliskati, veter lomi veje in dež curkoma lije.

¹ Ljudska pripoved povzeta po Druškovič (2014) in Gričnik (2015)

Kadar se je pripravljajo k hudemu vremenu, je zmaj nervozno švigal sem in tja, da se je slišalo šumenje jezera iz sredine Boča. To pa ni nehalo prej, dokler ni bil lintvar zadovoljen.

Naslikal: Blaž

Ob svojem času je grozno razsajal in vsak mesec zahteval par prav dobro pitanih volov. Nekoč so v jamo na Formilah padli voli, vpreženi v telege. Čez dolgo časa so prišle telege na svetlo v potoku v Studenicah, na drugi stani Boča. Vole pa je najbrž požrl zmaj. Le ob daljšem deževju, kar se pripeti vsako tretje leto, začne teči zmaju voda v grlo. Potem se prebudi in zakotali po jezeru, kar povzroča silovito bučanje in grmenje.

Naslikala: Alina

Pravijo, da bo prišel tudi čas, ko bo zmaj z repom zamahnil in bo Boč počil, gora se bo razlila, iz nje bo začela hruti voda in nastala bo velika povodenj. Vse se bo potopilo.

Lintvar ima včasih rep pod Bočem, glavo pa pod Donačko goro. In kadar so ljudje neprijazni do narave, ga čarovnica na Donački gori ugrizne v uho in zmaj pobesni. Ko pogleda z rdečim očesom, sikajo strele in grmi. Kadar pa nas prebliskne z modrim očesom, nastanejo poplave.

Naslikala: Patricija

En sam udarec z njegovim repom povzroči potres, prhutanje s krili pa silovit vihar. Vendar pa zna čarovnica na drugu gori – Donački gori s svojo pretkanostjo zmaja umiriti. In zmaj takrat namesto ognja bruha žlahtno vodo, ki na studeniški-poljčanski strani privre na dan kot topli potok, na naši, slatinski strani pa kot mineralni vreli.

Naslikala: Larisa

Nekoč je prišel zmaj v neki votlini na drugi strani Boča ven iz gore in je letel preko Pečice proti Polskavi. Nastal je tak vihar, da je ruvalo drevje, celo poljčansko dolino je zasulo kamenje. Še danes je poljčanska stran Boča bolj gola in tam je še danes veliko kamenja.

Ko je lintvar priletel do Polskave, je strela treščila vanj. Končno se je ugnal in sedaj mirno spi.

Še ne dolgo nazaj so matere strašile svoje razposajene otroke z lintvarjem, da bo prišel in jih odnesel v goro, če ne bodo pridni. In glej čudo, otroci so takoj ubogali.

Naslikal: Blaž

Bočki zmaj je oživel: »Na Boču živim, za vodo skrbim, moj rep je močan, z njim vabim vreličke na plan.«

Ljudska pripoved o jami Belunjači²

Včasih je bilo pri hiši veliko več otrok, kot jih je danes. Starši so svojim otrokom pogosta rojstva njihovih bratov in sester razlagali po svoje. Dojenčke naj bi nosili kar iz jame Balunjače. V njej naj bi bilo nekakšno skladišče z otroci. In nekateri so to verjeli.

Pripovedovalke: Suzana, Andrejka, Andreja, Sabina.

Melita v vlogi Špelke

Poglavarka Špelka

Ljudsko izročilo pravi, da je pred letom 1740 razbojniška poglavarka Špelka z dvanajstimi pajdaši – roparji ustrahovala vso okolico. Skrivali so se v težko dostopni kraški votlini, jami Balunjači. Včasih, ko je bila vojaška obveznost dosmrtna, so se revnejši fantje rajši zatekali v gozdove in se preživljali z

oglarstvom, tihotapljenjem in razbojništvom. Nekoč so ugrabili sina grofa Attemsa in zanj zahtevali visoko odkupnino, zato so leta 1740 skupino s Špelko na čelu ujeli in zaprli, poglavarko pa v Štatenbergu pri Makolah obglavili.

Mojca in Gabi v vlogi stražarjev

² Ljudska pripoved povzeta po Druškovič (2014) in Gričnik (2015)

Preden so jih ujeli, so vse svoje zaklade, naropano blago skrili v jami Belunjači. Če jih v črni votlini iščeš z gorečo plamenico, nastanejo tako hude sape, da pogasijo vsako baklo, plameni takoj ugasnejo in ne vidiš ničesar več.

Velikan

V jami Balunjači je nekdanj živel tudi strašno velik mož – velikan. V Ravnem, pri Bolhaku se je reklo pri tisti hiši, jih je dvanajst kožuhalo, on pa je vsem uspel sproti vezati koruzo. Zato je pa tudi pojedel cel svinjski pisker krompirja. Velikan je z Boča nekam odšel. Nihče več ga ni videl. Po dolgem času se je zvedelo, zakaj je šel. Prišel je enkrat naokoli cirkusant in je velikanu ponudil, da se lahko poigra z njegovo mačko v kletki. Velikan se je pogumno lotil kletke. A v njej ni bila ravno mačka. Bilo je nekaj večjega, kosmatega. Medved je velikana tako zagrabil in vrgel po sobi, da so kar kahlice padale s krušne peči. Velikan se je tako prestrašil in pobegnil, da ga nihče več ni videl v naših krajih.

David in njegov oče Ernest v vlogi velikana.

Bele žene

V Balunjači so nekdanj prebivale bele žene – vile rojenice, farice ali driade so se imenovale. H kmetu Ardegatu so hodile plet žito, za plačilo pa so vzele samo mleko.

Vile farice so ljubile mir in tihoto, zelo lepo so prepevale. Ljudje so tisti čas postali vse bolj zavistni, naduti, nespodobno so se obnašali. Objestno pokanje pastirskih bičev jih je za vedno pregnalo z gore.

Danes po naših logih ne slišiš več čudovitih pesmi dobrih vil. V Balunjači pa se še sedaj lepo vidi, kje na policah so imele vile svoje spalnice in shrambe in kako so imele vse lepo urejeno.

Kaja v vlogi vile.

Ljudska pripoved Kujnski furež³

Zoja, ki najde podkev in Marija (v vlogi babice), ki razloži, da je bila podkev od pokojnega Ugečevega konja.

Več kot 150 let je že minilo od takrat, ko sta v Dreveniku, to je vas pod Bočem, živela dva bolj revna kmeta: Zaklajnšek in Uga. Zaklajnškov сосед Uga je imel tako starega konja, da ga ni mogel prodati. Šintarju ga tudi ni hotel dati, škoda pa se mu je zdelo krme, ki jo je konj pojedel. Zato sta se soseda zmenila, da bosta konja zaklala, nekaj mesa prodala, ostalo pa dala jesti sosedom, ko jima bodo prišli pomagat delat. Vse jima je uspelo tako, kot sta načrtovala. Vendar so ljudje ugotovili, da so jedli konjsko meso. Za tiste čase to nikakor ni bila specialiteta. Bili so zelo jezni, zato so se norčevali iz njiju.

Blaž (Zaklajnšek) in Martin (Uga) s svojim konjem (Patricija, Miha)

Pesem Kujnski furež so zapeli vsi učenci ob harmoniki (David Šket) in violini (Manca Druškovič)

³ Ljudska pripoved povzeta po Druškovič (2014)

Ljudska pesem Kujnski furež⁴

Tota kostremška fara, kav srečen je tut kraj.
Tam liehko si pomaga, gdav jesti nima kaj.
Tam majo zdej mesorja, dost mesa za malo gnorja,
kdav če jesti kujnski cik, nej pride v Drevenik.

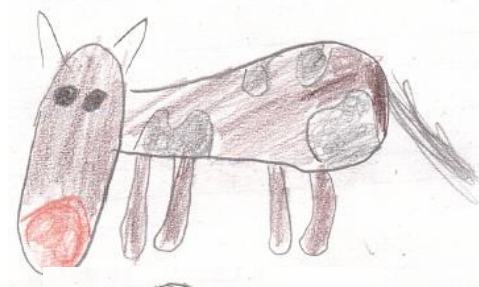
Tam gur čez Črne šaule je v Drevenike pot.
»Tam guor kdau kuoja kaule?« gre vprašaje povsod.
Ko greš čez Kamenšekve goše, se žu kujski cik obvoše,
parve hiše gospodar je kujnski zdej mesuar.

Zaklajnškov sosed Uga je starga kuoja miel;
je škauda bluoz za karmo, ko bi jo tut pojiel.
Nikjer ni muogu ga prodati, šintarji ga ni htill dati.
Kuoje je čudno pridn bil, da' b nesramno smart storil.

Zaklajnšek, vaški Uga, sta se zmenila.
Da bota kuoja klala, veliko gvijala.
Za kaužo bota gnuar dobila, šunke bota nasolila,
harbet, rebre no vrat pa vzeme sosed rad.

Pa sta se zmenla, kau bota delala.
Žie nuoš po brusi puoje, kostnico vredil ma.
Zaklajnšek Ugi kuoja zročil, Uga ga po glavi počil.
Kuoje se zvarne, obleži, mu Uga kri spistol.

Nedaužna ta živinca je zdej ta rajni fuks,
pri jenem glažki vinca kopuačem bo za juks.
Ini so ga radi jeli, drugi so ob jiem zapeli:
»Bod pozdravljen Drevenik, ko si jie kujski cik!«

Ilustrirala: Alina

Kujnski furež
Ljudska iz Kostrivnice, prir.: Jasna Druškovič

To - ta Kos - trem - ška fa - ra, kav sre - čen je tut kraj. Tam lieh - ko si po - ma - ga, kdau jes - ti ni - ma kaj.
Tam ma - jo zdej me - sar - ja, dost me - sa za ma - lo gnuar - ja, kdau če jes - ti kujn - ski cik, nej pri - de v Dre - ve - nik.

⁴ Ljudska pesem zapisana po Druškovič (2014)

Ljudska pripoved O velikem travniku na Formilah⁵

V davnini naj bi se na velikem travniku na Boči nahajala velika vas stare Studenice. Gori je bila lepa cerkev, okrog nje pa hiše. Nekateri sicer trdijo, da je bilo do začetka 19. stoletja pod cerkvijo sv. Marjete glažutarsko naselje⁶.

Bilo je ob davnem, davnem času, ko so bili ljudje v tej vasi hudo petični in brezverni. Za svojo brezbožnost so bili ostro kaznovani. Vsako nedeljo so delali. Opominjat jih je prišel sam Bog v obliki berača. Trikrat je prišel, a vse je bilo zaman. Za ničvredno življenje je kazen včasih neizprosna.

Formile še stojijo.

Takrat pa je bila velika noč. A vaščani, namesto da so šli v hišo božjo, so ostali doma in meni nič, tebi nič, opravljali težka dela, ne da bi se zmenili za tako pomemben praznik. In neki posebno drzen kmet je šel celo z voli orat. Tokrat šiba božja ni izostala. Zadel je vso vas nemila usoda. Začelo se je na jasnem nebu bliskati in grmeti s tako silo, da se je tresel ves Boč kot ladja, ki jo je dohitela huda burja na morju. V globočini je začelo bučati, zemlja se je udirala in v hitrem času je bila vsa nekdanja bogata vas s svojimi brezvernimi prebivalci vred pod črno zemljo.

Formile se pogrezajo.

⁵ Ljudska pripoved povzeta po Druškovič (2014) in Gričnik (2015)

⁶ Glažutarstvo je bilo poleg apnenc na Boču pomembno, saj so izdelovali steklenice za polnjenje slatine v Kostrivnici in Rogaški Slatini. (Čakš 2012)

V kratkem času so izginile vse hiše z ljudmi in živino. Samo tisti vaščan, ki je šel k maši v Laporje, je ostal živ. O prejšnjih lepo belih hišah in rodovitnem polju, o z žitom bogatih njivah, zelenih travnikih in pašnikih, ni bilo več ne duha ne sluha. Vsemogočna roka se je stegnila, udarila s svojo šibo in jih uničila. Odprlo se je nenasitno žrelo in pogoltnilo vse. Le zvonik cerkve s križem in strelovodom je molel iz zemlje. A ne za dolgo. Ko so ljudje hodili tod mimo v Studenice k maši, so iz globine slišali zvonjenje zvonov, petje petelinov in biti uro na stolpu. Bili so radovedni in so poskušali cerkev odkopati. Ko so jo malo odkopali, jim je tudi ta izginila za vedno.

Nekaj tednov pozneje je potok v Studenicah, ki ima svoj izvir v sredini Boča, ob deževnem dnevu prinesel na svetlo telege volov tistega kmeta, ki je na veliko noč oral.

Na mestu, kjer so stale hiše, so sedaj jame. Tam, kjer je največja vrtača, se je pogreznila cerkev. Nekateri so še vedeli za mesta, kjer so stale hiše bogatinov. Pa so jih hoteli odkopati, da bi prišli do denarja. Trikrat so začeli kopati. Ko so že upali, da pridejo do bogastva, se je še vse globlje pogreznilo. Zemlja na Formilah⁷ je postala nerodovitna. Od tistega časa ne zraste na velikem travniku na Boču nikdar več visoka trava in še tista, ki zraste, je govedo noče popasti, ker je neužitna. Samo vsako leto, ob veliki noči, se sliši votlo, iz globočine prihajajoče, otožno zvonjenje.

Pripovedovalci: Brigita, Helena, Mojca in Ernest. Lutkarji: otroci 1., 2. r

⁷ Formile so obstajale že v rimskem času, ko so bile vojaška postojanka; beseda Formile pomeni sto milj od Rima. Prebivalci Boča so bili zaradi vpliva Rimljanov zelo dolgo pogani. Zaradi kraških pojavov, ki so značilni za Boč, se je ta vas najverjetneje takrat pogreznila. (Čakš 2012)

Ljudska pripoved Od kdaj izvira topla voda⁸

Skozi majhno vasico Studenice je tekel mrzel potok. Izviral je ob vznožju Boča. Ob potoku je stala majhna hiša in v njej sta prebivala mati in sin. Mati je preživljala sebe in sina s tem, da je prala umazane obleke, katere so ji dajali ljudje, in jih je vračala čiste.

Bilo je pozimi in snega je bilo do kolen. Tudi ta dan je šla mati prat perilo. Po opravljenem delu je prišla v hišo in je imela prste trde od mraza; to pa je opazil tudi sin in mati se mu je zasmilila. Ponoči se je deček splazil iz hiše, ne da bi ga mati opazila. Namenil se je k izviru in sklenil, da bo pod njim zakuril, da bo tekla topla voda. Ko je prišel na pol poti, se je od mraza zgrudil na tla. Našle naj bi ga dobre vile in ga odnesle v svojo hiško. Ko se je deček zbudil in jim povedal, kam je namenjen, so mu vile poplačale dobroto. Namesto mrzle vode je začela izvirati topla voda in tako je še danes.

Ljudska pravljica Topli potok⁹

Tam, na oni strani Boča, v Studenicah, je nekoč živela revna vdova s sinom Jankom. Delala je od ranega jutra v pozno noč, da je preživljala sebe in svojega edinca. Garala je po tujih poljih in njen sinko je zrasel na ozarah tujih njiv, pod vročim poletnim soncem in v pusti jesenski megli. Iz dneva v dan je gledal, kako se njegova mati muči le za borno hrano, ki jo je prejemale od bogatih gospodarjev. In čim večji je postajal, tem rajši je imel svojo mater.

Mama Anita v vlogi matere in njen sin Miha v vlogi Janka.

⁸ Ljudska pripoved povzeta po Stanonik (2003)

⁹ Ljudska pravljica povzeta po Starovasnik (1960)

Pozimi, ko so bile njive pospravljene, je mati prala za gospodo. Janko, slabo oblečen, a še slabše obut, jo je opazoval. Vedel je, da je voda ledeno mrzla in mati se mu je zasmilila v srce. Pri sebi si je mislil: »Gotovo bi bilo bolje, če bi ob moji materi gorel ogenj, ob katerem bi si lahko ogrela prezeble roke. Toda doma imava tako malo drv, da jih bo za ogrevanje najine sobice zmanjkalo še pred koncem zime.

Dobra vila z Boča (Kaja)

in čudežna drevesa (Ambrož, Kevin)

Že vem! Odpravil se bom gori proti Boču. Pod drevjem leži odpadla suhljad, ki jo je sneg nalomil z vej.« Janko je hitel nabirati dračje, da bi čim prej naložil butaro. Toda sneg se je udiral pod nogami in mu silil skozi raztrgane čevlje. Prsti na rokah so mu otrdeli od mraza. Zazeblo ga je prav do kosti, a ni maral odnehati.

Stiskal je ustnice in po licih so mu polzele debele solze. Ko se mu je zdela butara dovolj velika in se je trudil, da bi jo naložil, je zaslišal neskončno nežen in prijeten glas: »Kam neseš dračje, sinko?«

Janko se je ozrl, da bi videl, kdo ga tako prijazno ogovarja. Zagledal je lepo ženo, ogrnjeno v bel plašč, kot iz nežnega puha stkan. V hipu se je spomnil, da je prelepo bitje vila z Boča, kajti mati mu je v zimskih večerih pripovedovala o vilah, ki bivajo na gori. Ni se prestrašil, povedal ji je, kako mater zebe in da ji bo zakuril ogenj kraj perilnika. »Toda s tem dračjem se bo tvoja mati grela samo en dan,« je odvrnila vila.

»To je res, a jutri in vsak dan bom spet nabral suhljadi in ji zakuril ob potoku. Nikoli več je ne bo zeblo,« je pojasnjeval Janko. »Tebe pa bo zeblo vsak dan, ko boš nabiral dračje in ga nosil v dolino,« je rekla vila. »Malo že! Vendar me bo grela misel, da bo moji mami lažje, da ji bom s tem vsaj malo olajšal trpljenje,« se je nasmehnil deček in zadel butaro na ramo.

Tedaj se je vila sklonila k njemu in mu rekla: »Le pusti dračje, jaz bom pomagala tvoji materi!« Nasmehnila se je in izginila. Začuden se je deček oziral, a nikjer je ni bilo. Pustil je butaro v snegu in hitel k potoku, da bi povedal materi, kaj je videl.

Še preden pa je zasopel odprl usta, mu je mati dejala: »Tako čudno se mi zdi, sinko, voda je postala nenavadno topla in prijetna, kakor sredi poletja. Tako lahko se pere v njej.« Tedaj ji je Janko povedal, kako je srečal vilo in kaj mu je rekla. Mati se je sklonila k dečku in ga objela: »O, sinko moj, ne le vilina dobrota, tudi tvoja ljubezen je ogrela ta ledeni potok.«

Minila so mnoga stoletja. Janko in njegova mati že davno ne živita več. Toda skozi Studenice še vedno teče potok, ki ima pozimi tako toplo vodo, da lahko stojite bos v njej. Če ne verjamete, se lahko sami prepričate.

Mnogi sicer pravijo, da je voda topla zato, ker izvira iz osrčja Boča, kjer je večno toplo. A morda imajo le prav tisti, ki verjamejo, da je topli potok vilin dar.

Pripovedovalke: Alina, Ana in Larisa

Šaljive zgodbe o Lemberžanih¹⁰

Tudi iz Lemberžanov so si ljudje včasih delali norce. Bili so jim strašno nevoščljivi. Slavni trg v Lembergu je pri okoliških kmetih zbujal zavist in jezo. Lemberžani so bili strašno bogati, tam je cvetela trgovina in obrt. V tem lepem in mirnem kraju so počivali popotniki. Vozniki so tu dobili priprego, da so lahko speljali preko Pečice. Na strmem bregu nad Lembergom je stal tudi grad. Nekateri celo trdijo, da je bilo gradov kar pet. Lemberžani so bili ne samo bogati, ampak tudi grozno domišljavi in naduti. Še ženili so se kar med seboj, da jim ne bi kdo pokvaril njihove žlahtne krvi. Vodil jih je vrli častiti župan, ki je znal najbolj na široko odpreti usta, zato je postal župan. Lemberžani trdijo, da je za župana važno, da ima široka usta in največ soli v glavi.

O Lemberžanih obstaja veliko zanimivih zgodb, na primer: Kako je župan sol poskušal, kako so s purani orali, kako jim je kobila valila, kako so z rešetom mesec lovili, kako so se v lanu kopali, kako so bika v zvonik vlekli, kako so svinjo preganjali, kako so v Ljubljano hodili, kako so veverico in polhe lovili, kako so cerkev nategnili, kako so se hoteli lakote znebiti, kako so se jim enkrat noge zamešale, kako so kašnato klobaso ustrelili ...

Ljudska pesem Na leंबरškem trgi¹¹

Na leंबरške trgu sejem je bil
tako vesel kot nikdar nikjer.
Od povesod so sejmarji prihajali,
da bi tamkaj prodajali.

Pod lipco se vsedel je čevljar,
prodajal je čevlje tam ves dan.
V kovačnici tolkel pa je kovač,
da daleč se slišal je glas.

Iz Boča pa prišel zeliščar je,
ponujal je olje arnike.
Še druga zelišča prodajal je,
za zdravje vsakega.

Lončar pa je bil v delavnici,
delal je lonce in latvice.
Nato jih na sejmu prodajal je
Za lepe denarčece.

¹⁰ Šaljive zgodbe povzete po Kuret (1954)

¹¹ Ljudsko pesem zapisala Katarina Šrimpf

Lončarja pa več ni bilo doma,
ker hodil je merit zadnjice.
Na sejmu prodajal bo(je) kahljice,
po meru(i) za vsakega.

Oj leंबरški trg, kak bil si vesel,
kdor semkaj je prišel, si je znova želel.

Tako je bilo nekoč v Lembergu in vsak si je želel priti tja.

Kako so živali hitele za godce v Lemberg

Takole je bilo. Gospodar zapodi starega osla od hiše. Sivec potrta premišljuje, kaj naj počne. Nazadnje se domisli: »Za godca pojdem v Lemberg. Moj glas je lep in močan. Lemberžanom pa je glasba všeč. Radi me bodo poslušali in mi tudi kaj vrgli, da se bom preživel.«

Tako krene osel proti Lembergu. Spotoma sreča starega psa. Tudi tega je gospodar spodil. Ko zve osel za njegovo usodo, ga pregovori, da si gresta skupaj kot godca v Lemberg služiti kruh. Ko nekaj časa hodita srečata staro mačko. Tudi njej se je zgodilo kakor njima, zato se jima rada pridruži. Naposled naletijo še na starega petelina, ki je moral pobegniti od doma, ker bi ga sicer zaklali. Še njega vzamejo v svojo sredo in jo mahnejo dalje proti leंबरškemu trgu.

Pod noč pridejo pred samotni, na pol podrti grad. Tu so se skrivali razbojniki. Tisti večer so bili vsi doma in so se pravkar mastno gostili. Na oslovo besedo stopijo vse živali pod okno in – ena, dve, tri zaženejo glasno podoknico. Strašanskega hrupa se razbojniki tako ustrašijo, da zbežijo. Naši godci nič dosti ne čakajo. Brž vstopijo in vsak se v gradu po svoje imenitno pogosti, nato pa se spravi k počitku. Razbojniki se ustavijo šele daleč v gozdu. Ko si oddahnejo, sklenejo, da pojde eden izmed njih vendarle pogledat, kaj se v gradu godi. Pride v grad, tiplje, išče, a ima smolo, da dregne kar po vrsti v speče godce. Toda vsaka žival si ga v temi tako sposodi, da pobegne revež na vrat na nos nazaj v gozd. Tam ves upehan poroča tovarišem o strahovih, ki gospodarijo v gradu. Tako razbojniki sklenejo, da si bodo poiskali skrivališče drugje. Živalim pa je bilo v gradu všeč. Premislile so si in kar tam ostale in preživele srečne in vesele stare dni. Tako je bilo tudi Lembergu z njimi prizaneseno.

Pripoved smo zaigrali v namiznem lutkovnem gledališču.¹²

Ljudska pesem Lemberški rihtar¹³

Lemberški rihtar na pragu sedi,
si hlače obero, in toče uši.

Šribarja imajo iz bel'ga gradu.
po cimri špencira in joče gladu.

Po trgu šprancirata purgarja dva,
»zok-ure« iz repe imata oba.

Godce pa imajo od štirih vetrov,
na »probi« so se stepli od samga gladu.

Kako so Lemberžani kašnato klobaso ustrelili

Bilo je enkrat, ko je šel mesar s fureža. Ker je nekaj opletal po cesti, je izgubil pred Lembergom iz cekra krvavo kašnato klobaso, na obeh krajcih zašpaleno. Klobasa je obležala sredi ceste. Mimo nje pa je prišel Lemberžan. Ko je zagledal neznano zver, se je strašno ustrašil, tako da skoraj mimo nje ni upal. Naredil je nazadnje le velik ovinek, da je prišel srečno mimo nje, potem pa jo je divje ucvrl v Lemberg. Tu je ročno spravil vse tržane na noge: »Jej, jej, ljudje božji, velika nesreča se nam

¹² Načrt za izdelavo namiznega lutkovnega gledališča je na koncu zbirke.

¹³ Ljudsko pesem zapisala Katarina Šrampf

bliža.« je vpil in divjal po trgu. »Strašna zverina gre proti Lembergu. Zverina, ki ima zadaj in spredaj roge.« Junaški Lemberžani se začnejo zbirati oboroženi z vilami, grabljami, sekirami, puškami in drugim orožjem in neustrašeno krenejo proti zverini, da o pravem času odvrnejo nesrečo od sebe in od trga. Kmalu jo zagledajo sredi ceste in se ustavijo pred njo. Nič se ne gane, samo grozeče moli roge naprej in nazaj. Neustrašni župan tedaj zakriči: »Možje, če niste babe, dobro pomerite in ustrelite pošast!« Zdaj stopijo naprej tisti, ki imajo puške. Nastavijo in pomerijo – začne se pokanje kakor na vojski. Lemberžanom na čast bodi povedano, da je marsikatera krogla zadela. Tako je začela na vseh krajih kaša lesti iz klobase.

»Glej ga hudimarja,« zakličejo v en glas, »kakšna sreča, da smo pošast uničili prej, ko je povrgla. Glejte samo, koliko jajčec je v njej! Ko bi se bili vsi ti mladiče izlegli, bi bil lahko ves leंबरški trg pokončan!« Ker so premagali in pregnali to strašno pošast in preprečili grozno katastrofo, so se na koncu zasluženo poveselili.

Kako so se Lemberžanom noge zamešale

Lemberžani so imeli proščanje (žeganje). Jedli so z veliko žlico in si pridno podajali polne poliče vina. Lemberžani radi pogledajo poliču na dno. Popoldne je bilo pijače že nekaj čez mero, tako da so po malem vsi zlezli s klopi, utrujeni popadali v travo in zadremali. Ko je odzvonilo večno luč, so se zbudili in so se poskušali vstati, pa ni šlo. Pri priči so otrpnili. Pred seboj v travi so opazili brez števila nog. Tako so se ustrašili, da so se na mah vsi streznili. Bile so njihove noge, to že, ali kako bo našel vsak svoje, ko jih je bilo pa toliko in so bile vse pomešane. Kričijo drug prek drugega in pulijo noge: »Koliko nog? Kako naj vem, katera je moja, če so vse pomešane? Daj mi mojo nogo nazaj.«

Potem obsedijo in začnejo razmišljati, kaj bi storili, da ne bi bilo kaj narobe. K sreči je priromal mimo potepuh in vprašal: »Kaj se vam je pa zgodilo?«. Lemberški župan mu potoži svojo zadrego: »Pomagaj nam. Ko smo počivali, so se nam noge pomešale. Zdaj pa ne najdemo svojih.« Potepuh jim obljubi pomagati: »Jaz bi vam že znal pomagati, a to nikakor ne bo zastonj.« Lemberžani mu za njegovo pomoč obetajo bogato plačilo. Potepuh pa samo stopi v kraj, pobere fižolnico, gre k prvemu in ga krepko oplazi po hrbtu. Lemberžan šine pokonci, ko da ga je gad pičil. Nič ne mara za bolečino, ko presrečen vidi, da je na svojih nogah. Tako hodi potepuh od enega do drugega in kmalu stojijo vsi zdravi in na svojih nogah na zeleni trati. Ta ali oni se sicer tiplje po hrbtu, pa kaj za to. Veseli so bogato poplačali potepuha in ga še gostili do drugega dne.

Kako so Lemberžani cerkev nategnili

Na hribu nad Lembergom je nekoč stala in še stoji cerkev Svetega Pankracija. Lemberžanom je postala cerkvica prenizka in preozka in sklenili so jo povečati.

Kako so to storili?

Po zunanjem zidu, precej visoko nad zemljo so z žerinom potegnili črto. Okoli in okoli cerkve so tik do črte navozili gnoja. Hoteli so jo pognojiti, da bi najprej zrasla. Čez nekaj dni se je gnoj sesedel in črta je bila seveda visoko nad njim. »Glejte,« so rekli Lemberžani, »za koliko je cerkvica zrasla, ker smo jo dobro pognojili!« Zdaj ročno pripravijo gnoj in se pripravijo na drugo delo. Saj cerkvica ni bila samo prenizka, marveč tudi preozka. Treba jo je bilo še nategniti. Tudi to so naredili tako kot so znali samo oni. Potem so se domenili, da bodo cerkvico razriniti. Obstopili so jo od zunaj in najprej določili, za koliko jo bo treba razriniti. Slekli so kožuhe in jih položili vzdolž stene toliko od zidu, do koder naj bi zid premaknili. »Ko bo zid do kožuhov, odnehamo.« Rečeno, storjeno. Vsi gredo v cerkev, se razpostavijo vzdolž ob zidu in se uprejo s pleči vanj. Tiščijo in tiščijo, da jim teče pot po licu in jim sapa pohaja. Ta čas pa je prineslo ondi mimo potepuha, ki je zagledal kožuhe po tleh. Meni nič, tebi nič jih je pobral in jo odkuril z njimi v hosto. Možeje v cerkvi so se medtem upehali. Eden stopi iz cerkve, da bi videl, kako so zid premaknili. Ko nikoli nikjer ne vidi več nobenega kožuha, od veselja poskoči in zavpije: »Stojte, stojte možje, je že dosti, saj kožuhov ni več videti!« Lemberžani pridejo iz cerkve in se prepričajo, da so cerkvico res tako raztegnili, da je zid še kožuhe prekril.

Kako je leंबरški župan sol poskušal

Nekje v gori so našli Lemberžani solno rudo. Poslali so po župana, naj sol poskusi in presodi, ali bi kazalo sol kopati ali ne. Župan gre v goro in začne z jezikom pokušati solne žile med kamenjem. Tam vmes pa je ležala kača, ki je župan ni videl. Ko je tako lizal kamenje po tleh in je prišel do kače, ga je kača pičila v jezik. Župan je pljunil in dejal, da svoj živ dan še ni okusil tako žarke soli. Ali so šli Lemberžani potem v goro sol kopat, nočejo povedati.

Kako so se hoteli Lemberžani lakote znebiti

V Lembergu je leta in leta vladala lakota. Nazadnje so sklenili, da jo bodo odpeljali drugam. Napravili so velik sod, napadli lakoto, jo stlačili vanj in sod naložili na voz. Hi! In ajs! So pognali in počasi pripeljali na vrh Pečice. Tam pa se je, grom ga vedi, kako, sod zvrnil z voza in se skotalil po klancu nazaj v Lemberg. Tako je lakota ostala v Lembergu.

Bočka uganka¹⁴

*Staro teto v Kostrivnici sem nekoč vprašala: »Kako se pripoveduje zgodbe?«
»Sedi k meni in jih poslušaj«, je rekla in pričela pripovedovati:*

Nekoč je bil kmet, ki je bil dolžan v sosednji graščini, gospodi na gradu. Gospodje so mu rekli, da bi mu ves dolg odpustili, če bi jim povedal tako uganko, da bi je ne uganili (če bi jim povedal nekaj takega, da da si ne bi gor prišli). Kmet je šel domov in po poti premišljeval, kaj bi naredil. Srečal je beračico in ta ga je vprašala: »Kaj ste tako žalostni?« Ko ji je povedal kaj so mu rekli v gradu, mu svetuje: »Doma imate brejo svinjo, pa jo zakoljite. Vzemite iz nje prase in ga specite. Zatem vzemite orehovo korenino in jo dajte za klobuk. Nato pojdite na vrh Boča in pojejte tisto prase na vrhu smreke. Na graščini jih potem vprašajte kaj je to.«

Kmet se je beračici lepo zahvalil, šel domov in storil, kar mu je svetovala. Potem je šel na grad in vprašal gospode kaj je to: »Storjeno je bilo, rodilo se ni. Na vrhu Boča, na vrhu smreke pod orehovo korenino je bilo pojedeno. Kaj je to?« Gospodje tega niso znali razvozlati. Povedati jim je moral, kaj je to. Oni pa so mu seveda ves dolg odpustili.

Ali verjamete, da je stara teta v Kostrivnici res tako govorila? Ni, govorila je po domače in zvenelo je čisto drugače. Nekako takole je bilo:

Kou je tau z Boča¹⁵

Jinkrat je biu kmiet, kuo je biu daužn gospudi na gruadi. Gospaudje suo muo riekli, de bie nu vies daug odpistili, čie bie jim poviedau nieka tokega, de si ne bi guor prišli. Kmiet je šau dumau, po poti je študirau, kuo bie nareidu.

Srečau je beračico. Fprošala ga je, zakuo je tak žalostn. Ku ji je povedau, kuo su mu riekli na gruodi, mu je predlogala: »Duoma muote brejo svijo, pa juo zakaulite. Vziemite iz je prase pa ga spiečite. Puokle vziemite vureahovo kuorenino, pa jo dete za klabuk. Pujdite na varh Bouča, pa pujejte tisto prase na varhi smreke. Na gruodi jih puokle tau fprošajte.«

Kmiet se je beračici lepau zahvuolu, šau je damau pa nariedu, kau mu je riekla. Puokle je šau na gruod in fprašau gospaude, kuo je tau: »Nareto je bluo. Rodilo se ni. Na varhi Bouča, na varhi smreke, puod vureahovo kuorenino je blo pujedeno. Kuo je tau? Gospaudje tega niso znuoli razvozkuoti. Povedati jim je muogou, kuo je tau. Uoni pa so muo muogoli daug odpistili.

¹⁴ Ljudska pripoved povzeta po Gričnik (2015)

¹⁵ Mojca Pažon prevedla pripoved Bočka uganka v kostrivniško narečje.

Dramatizacija ljudske pripovedi Kujnski furež¹⁶

Potrebujemo: gugalni stol, podkev, košara, kanglica.

Nastopajo: babica, vnučka, Uga, Zaklajnšek, konj, sosedje.

DEKLICA (najde podkev na tleh): Čudno, le od kod tale podkev, saj so imeli pri naši hiši vedno samo krave. Babica bo zagotovo vedela.

DEKLICA (poišče babico): Babica, babica, poglej, kaj sem našla!

BABICA: Podkev? Mogoče je pa ta podkev ostala od rajnkega Ugecovega konja.

DEKLICA: Čigavega konja?

BABICA: Več kot 150 let je že minilo od takrat, ko sta v Dreveniku živela dva bolj revna kmeta; Zaklajnšek in Uga.

(Deklica z babico, ki se spominja starih časov, oddide, na prizorišče počasi prideta Zaklajnšek in Uga s starim konjem.)

ZAKLAJNŠEK: Bog daj, Uga!

UGA: Bog daj, Zaklajnšek.

ZAKLAJNŠEK: Kaj bo dobrega?

UGA: Nekaj ti bom povedal, samo mi moraš za gvišno obljubiti, da boš tiho kot grob.

ZAKLAJNŠEK: Saj me poznaš, tiho bom, kot da bi bil mutast.

UGA: Imam tako starega konja, da ga ne morem prodati. Šintarju ga pa tudi nočem šenkati.

ZAKLAJNŠEK: Zdaj še samo reči, da ti je škoda krme, ki jo to kljuse poje.

UGA: Tako slabe zobe ima, da še gristi ne more več.

ZAKLAJNŠEK: Kaj pa če bi midva tega konja zaklala? Nekaj mesa bi prodala, nekaj pa bi imela za sosede, ko bodo prišli pomagat delat.

UGA: Uh, to pa že ne. Kaj pa, če bodo ljudje ugotovili, da so jedli konjsko meso?

ZAKLAJNŠEK: Norce si bodo brili z naju. Pa kaj potem.

UGA: No...no...te ga pa dajva. Samo da naju nihče ne vidi.

(Odpeljeta konja, ga počita, spustita kri, prineseta meso in kanglico s krvjo. Po opravljenem delu si sežeta v roke.)

ZAKLAJNŠEK: Vidiš, koliko mesa. Zdaj pa lahko pridejo sosedi kaj pomagat.

(Kmalu pridejo sosedje naokoli.)

SOSEDJE: Srečo dobro, bog daj. Imate kaj dela za nas?

UGA: Ja, glih je treba pograbit krmo in jo naložiti v plaste.

¹⁶ Priredila Mojca Pažon z učenci 1., 2. razreda

SOSEDA: **Te pa začnimo.** (Vsi pljunejo v roke in pridno grabijo, nalagajo v plaste.)

SOSEDA: **Uh, kak je vroče.**

SOSEDA: **Joj, kak smo žejni.**

SOSEDA: **Pa lačni tudi.**

SOSEDA: **Ko nam ne bosta nič ponudila?**

ZAKLAJNŠEK: **Evo ga, takoj boma. Ti prinesi piti.**

(Prineseta polič in posodo z mesom ter ponujata.)

UGA: **Takole. Kar vzemite, friško pečeno meso.**

SOSEDA: **Mmmmm, je dobro. Pa paše.**

SOSEDA: **No, pa na zdravje.**

SOSEDA: **Ko je to svinjsko meso? Kdaj ste pa klali?**

SOSEDA: **Nekam čudno se mi zdi.**

ZAKLAJNŠEK: **Ja, ja, domače je.**

UGA: **Seveda je svinjsko.**

SOSEDA: **Kje pa imata konja?**

UGA: **V štali je.**

SOSEDA: **Da nista vidva kje konja zaklala?**

SOSEDA: **Kaj? Da sta nam dala konjsko meso jesti?**

UGA: **Eh, to pa nikoli.**

ZAKLAJNŠEK: **Pa kje pa.**

SOSEDJE (izmenično in vedno glasneje govorijo): **Ja, konjsko meso jemo. Konja ni več v štali. Pa kak sta nas nafarbala. Sram vaju bodi. Mi pa tak pošteni ljudje. Bosta že videla.**

(Uga in Zaklajnšek prestrašena zbežita, sosedge pa za njima. Na koncu skupaj zapojejo ljudsko pesem Kujnski furež.)

Dramatizacija ljudske pripovedi Topli potok¹⁷

Potrebujemo: potok, drevesa, dračje, most, perilnik, perilo.

Nastopajo: pripovedovalec1, pripovedovalec 2, pripovedovalec 3, mati, Janko, vila, drevesa.

PRIPOVEDOVALEC 1: Tam, na oni strani Boča, v Studenicah, je nekoč živela revna vdova s sinom Jankom. Delala je od ranega jutra v pozno noč, da je preživljala sebe in svojega edinca.

PRIPOVEDOVALEC 2: Garala je po tujih poljih in njen sinko je zrasel na ozarah tujih njiv, pod vročim poletnim soncem in v pusti jesenski megli. Iz dneva v dan je gledal, kako se njegova mati muči le za borno hrano, ki jo je prejemale od bogatih gospodarjev. In čim večji je postajal, tem rajši je imel svojo mater.

PRIPOVEDOVALEC 3: Pozimi, ko so bile njive pospravljene, je mati prala za gospodo. Janko, slabo oblečen, a še slabše obut, jo je opazoval. Vedel je, da je voda ledeno mrzla in mati se mu je zasmilila v srce. Pri sebi si je mislil ...

JANKO: Gotovo bi bilo bolje, če bi ob moji materi gorel ogenj, ob katerem bi si lahko ogrela prezeble roke. Toda doma imava tako malo drv, da jih bo za ogrevanje najine sobice zmanjkalo še pred koncem zime. (nekaj časa razmišlja v tišini) Že vem! Odpravil se bom gori proti Boču. Pod drevjem leži odpadla suhljad, ki jo je sneg nalomil z vej.

PRIPOVEDOVALEC 1: Janko je hitel nabirati dračje, da bi čim prej naložil butaro. Toda sneg se je udiral pod nogami in mu silil skozi raztrgane čevlje. Prsti na rokah so mu otrdeli od mraza.

PRIPOVEDOVALEC 2: Zazeblo ga je prav do kosti, a ni maral odnehati. Stiskal je ustnice in po licih so mu polzele debele solze.

PRIPOVEDOVALEC 3: Ko se mu je zdela butara dovolj velika in se je trudil, da bi jo naložil, je zaslišal neskončno nežen in prijeten glas.

VILA: Kam neseš dračje, sinko?

(Janko se ozre da bi videl, kdo ga tako prijazno ogovarja. Zagleda je lepo ženo, ogrnjeno v bel plašč, kot iz nežnega puha stkan. V hipu se je spomnil, da je prelepo bitje vila z Boča, kajti mati mu je v zimskih večerih pripovedovala o vilah, ki bivajo na gori.)

JANKO: Mojo mater zebe. Zakuril bom ogenj kraj perilnika.

VILA: Toda s tem dračjem se bo tvoja mati grela samo en dan.

JANKO: To je res, a jutri in vsak dan bom spet nabral suhljadi in ji zakuril ob potoku. Nikoli več je ne bo zeblo.

VILA: Tebe pa bo zeblo vsak dan, ko boš nabiral dračje in ga nosil v dolino.

JANKO: Malo že! Vendar me bo grela misel, da bo moji mami lažje, da ji bom s tem vsaj malo olajšal trpljenje. (Janko se nasmehne in si naloži butaro na ramo.)

VILA (skloni se k njemu in mu reče): Le pusti dračje, jaz bom pomagala tvoji materi!

¹⁷ Priredila Mojca Pažon z učenci 1., 2. razreda

(Vila se nasmehne in izgine. Začuden se deček ozira. Potem pusti butaro v snegu in hiti k potoku, da bi povedal materi, kaj je videl.)

MATI: Tako čudno se mi zdi, sinko, voda je postala nenavadno topla in prijetna, kakor sredi poletja. Tako lahko se pere v njej.

PRIPOVEDOVALSKO DREVO: Tedaj ji je Janko povedal, kako je srečal vilo in kaj mu je rekla.

MATI (se skloni k dečku in ga objame): O, sinko moj, ne le vilina dobrot, tudi tvoja ljubezen je ogrela ta ledeni potok.

PRIPOVEDOVALEC 1: Minila so mnoga stoletja. Janko in njegova mati že davno ne živita več. Toda skozi Studenice še vedno teče potok, ki ima pozimi tako toplo vodo, da lahko stojite bos v njej. Če ne verjamete, se lahko sami prepričate.

PRIPOVEDOVALEC 2: Mnogi sicer pravijo, da je voda topla zato, ker izvira iz osrčja Boča, kjer je večno toplo. A morda imajo prav le tisti, ki verjamejo, da je topli potok vilin dar.

Dramatizacija ljudske pripoved o Lemberžanih¹⁸

Potrebujemo: velika nogavica v obliki klobase, košara, cepci, grablje, palice, fižolnica.
Nastopajo: pripovedovalci 1, 2, 3, mesar, Lemberžani, župan.

(Pripovedovalci pridejo na prizorišče kot trije prijatelji, ki se med seboj pogovarjajo.)

PRIPOVEDOVALEC 1: Slišal sem, da so se iz Lemberžanov včasih ljudje delali norce. Bili so jim strašno nevoščljivi. Slavni trg v Lembergu je pri okoliških kmetih zbujal zavist in jezo. Lemberžani so bili strašno bogati, tam je cvetela trgovina in obrt. V tem lepem in mirnem kraju so počivali popotniki. Vozniki so tu dobili priprago, da so lahko speljali preko pečice.

PRIPOVEDOVALEC 2: Ja, na strmem bregu nad Lembergom je stal tudi grad. Nekateri celo trdijo, da je bilo gradov kar pet. Lemberžani so bili ne samo bogati, ampak tudi grozno domišljavi in naduti. Še ženili so se kar med seboj, da jim ne bi kdo pokvaril njihove žlahtne krvi. Vodil jih je vrli častiti župan, ki je znal najbolj na široko odpreti usta, zato je postal župan. Lemberžani trdijo, da je za župana važno, da ima široka usta in največ soli v glavi.

PRIPOVEDOVALEC 3: Uh, ta je pa lepa. O Lemberžanih obstaja veliko zanimivih zgodb, na primer: kako je župan sol poskušal, kako so s purani orali, kako jim je kobila valila, kako so z rešetom mesec lovili, kako so se v lanu kopali, kako so bika v zvonik vlekli, kako so svinjo preganjali, kako so v Ljubljano hodili, kako so veverico in polhe lovili, kako so cerkev nategnili, kako so se hoteli lakote znebiti.

PRIPOVEDOVALEC 1: Res me zanima, kaj se je zgodilo, ko je šel enkrat mesar iz fureža in tik pred Lembergom izgubil kašnato klobaso.

PRIPOVEDOVALEC 2: Mene pa zanima kako so se Lemberžanom noge zamešale.

PRIPOVEDOVALEC 3: Ja, neverjetni so ti Lemberžani. (Po pogovoru odidejo naprej.)

(Mesar opleta po poti in izgubi iz cekra krvavo kašnato klobaso, na obeh krajcih zašpaleno. Klobasa obleži sredi poti. Mimo nje pa pride Lemberžan. Ko zagleda neznano zver, se je strašno ustraši in ne upa mimo nje. Naredi velik ovinek, da bi prišel srečno mimo nje, potem pa jo divje ucvre nazaj proti Lembergu.)

LEMBERŽAN (glasno kliče ostale Lemberžane na prizorišče): **Jej, jej, ljudje božji, velika nesreča se nam bliža. Strašna zverina gre proti Lembergu. Zverina, ki ima zadaj in spredaj roge.**

Junaški Lemberžani se začnejo zbirati oboroženi z grabljami, palicami, cepci in drugimi pripomočki za delo. Neustrašno krenejo proti zverini, da o pravem času odvrnejo nesrečo od sebe in od trga. Kmalu jo zagledajo sredi ceste in se ustavijo pred njo. Obstanejo nekaj trenutkov. Nič se ne gane, samo grozeče moli roge naprej in nazaj.

ŽUPAN (neustrašno zakriči): **Možje, če niste babe, napadite to pošast!**

(Zdaj stopijo naprej tisti, ki imajo palice, potem tisti, ki imajo cepce začne se prerivanje, napadanje, vsi tolčejo po pošasti. Tako začne na vseh krajih kaša lesti iz klobase.)

¹⁸ Priredila Mojca Pažon z učenci 1., 2. razreda

LEMBERŽAN (zakličce): **Glej ga hudimarja, kakšna sreča, da smo pošast uničili prej, ko je povrgla. Glejte samo, koliko jajčec je v njej! Ko bi se bili vsi ti mladiči izlegli, bi bil lahko ves leंबरški trg pokončan!**

ŽUPAN: **Ker smo premagali in pregnali to strašno pošast in preprečili grozno katastrofo, se moramo zasluženo poveselili.**

(Jedli so z veliko žlico in si pridno podajali polne poliče vina. Utrujeni so popadali v travo in zadremali. Ko so se zbudili in poskušali vstati, so pri priči otrpnili. Pred seboj v travi so opazili brez števila nog. Tako so se ustrašili, da so se na mah zbudili.)

VSI (kričijo drug prek drugega in pulijo noge): **Koliko nog? Kak naj vem katera je moja, če so vse pomešane? Daj mi mojo nogo nazaj ...**

POTEPUH (pride mimo in jih vpraša): **Kaj se vam je pa zgodilo?**

ŽUPAN (mu potoži svojo zadrego): **Ko smo počivali, so se nam noge pomešale. Zdaj pa ne najdemo svojih. Pomagaj nam.**

POTEPUH: **Jaz bi vam že znal pomagati, a to nikakor ne bo zastonj.**

ŽUPAN: **Bogato te bomo poplačali, le pomagaj nam.**

Potepuh pa samo stopi stran, pobere fižolnico, gre k prvemu in ga krepko oplazi po hrbtu. Lemberžan šine pokonci, ko da ga je gad pičil. Nič ne mara za bolečino, ko presrečen vidi, da je na svojih nogah. Tako hodi potepuh od enega do drugega in kmalu stojijo vsi zdravi in na svojih nogah na zeleni trati. Ta ali oni se sicer tiplje po hrbtu, pa kaj za to.

ŽUPAN: **Poglej, kako smo veseli. Pravo delo si opravil, bodi naš gost in pojdi z nami v Lemberg, bogato te bomo poplačali, tako kot smo obljubili.**

(Vsi veseli odidejo.)

Dramatizacija ljudske pripovedi kako so živali hotele za godce v Lemberg¹⁹

Potrebujemo: namizno lutkovno gledališče z gozdom in gradom.

Nastopajo: gospodar, osel, pes, mačka, petelin, razbojniki.

GOSPODAR (zapodi starega osla od hiše): **Pojdi že, star si in nisi več za nobeno rabo. Še košare ne moreš več nositi. Kupil si bom mladega osla.**

OSEL (potrtr odide in premišljuje): **Kaj naj počnem? Taka je torej hvaležnost tega sveta! (nazadnje se domisli): Za godca pojdem v Lemberg. Moj glas je lep in močan. Lemberžanom pa je glasba že od nekdaj všeč. Radi me bodo poslušali in mi tudi kaj vrgli, da se bom preživel.**

OSEL (krene proti Lembergu. sreča starega psa): **Ja, kaj pa ti tako žalosten?**

PES: **O, prijatelj oslovski, ti ne veš, kako je meni hudo. Gospodar me je spodil od doma, ker sem prestar in nisem več za nobeno rabo. Pravi, da še hiše ne znam čuvati.**

OSEL: **Tudi meni se je zgodilo podobno. Pa pojdi z mano v Lemberg za godca. Si bova skupaj služila kruh.**

(Ko nekaj časa hodita, srečata staro mačko.)

OSEL: **Ja, kam pa kam, teta muca?**

MAČKA: **Še sama ne vem. Po svetu moram, gospodar me je hotel ubiti, ker sem stara in še miši ulovim več. Zato sem jo popihala od nehvaležnih ljudi.**

PES: **Ja, če je pa tako, pa pojdi z nama za godce v Lemberg služiti kruh.**

(Naposled naletijo še na starega petelina.)

OSEL: **Poglej ga, petelina. Kam pa kam?**

PETELIN: **Joj, ljubi moji, slabo se mi godi. Moral sem pobegniti od doma, ker bi me sicer zaklali, je rekla gospodinja. Tako sem star, da še vaščanov več ne zbudim.**

MAČKA: **Enaka usoda te je doletela kot nas. Pojdi še ti z nami v Lemberg, za godce gremo. Pa bo, kar bo.**

(Osel, pes in mačka vzamejo z veseljem tudi petelina v svojo sredo ter korakajo res kakor godci proti leंबरškemu trgu. Pod noč pridejo pred samotni, na pol podrti grad, da bi se spočili. Tu so se skrivali razbojniki. Tisti večer so bili vsi doma in so se pravkar mastno gostili.)

OSEL (pristopi tiho k oknu in pokuka v sobo in pravi svojim tovarišem): **Razbojniki so. Vidim, da so zelo dobre volje. Veste kaj, prijatelji, mislim, da bo najbolje, če tu pod oknom zapojemo lepo poskočnico!**

VSE ŽIVALI (stopijo na oslovo besedo pod okno in – ena, dve, tri – zaženejo glasno podoknico): **I-A, I-A, HOV-HOV, MJAV-MJAV, KIKIRIKIIII.**

¹⁹ Priredila Mojca Pažon z učenci 1., 2. razreda

(Strašanskega hrupa se razbojniki tako ustrašijo, da zbežijo. Naši godci nič dosti ne čakajo. Brž vstopijo v grad.)

OSEL: **Poglejte koliko dobrot. Ooooo, to pa je pojedina. Kar privoščimo si.**

MAČKA: **Uh, naporna pot je za nami. Spočijmo naše stare kosti.** (živali zaspijo.)

(Razbojniki se ustavijo šele daleč v gozdu.)

RAZBOJNIK 1: **Komaj smo pobegnili.**

RAZBOJNIK 2: **Nekdo mora pogledati, kaj se v gradu godi.**

RAZBOJNIK 3: **Jaz pojdem.**

(pride v grad, tiplje, išče, a ima smolo, da dregne kar po vrsti v speče godce. Toda vsaka žival si ga v temi tako sposodi, da pobegne revež na vrat na nos nazaj v gozd.)

RAZBOJNIK 3 (vse upehan poroča): **Lahko mi date tristo gradov, pa se ne vrnem več v naše skrivališče in le čudež je, da me še vidite živega. Poslušajte, v gradu zdaj gospodarijo strahovi. Eden me je po mačje opraskal, eden me je pošteno uščipnil v bedro, potem sem dobil še kamen na glavo in nazadnje me je nekdo z debelim kolom telebnil, da sem izgubil zavest.**

RAZBOJNIKI 1,2: **Skrivališče si moramo poiskati drugje.**

(Živalim pa je bilo v gradu všeč.)

OSEL: **Predlagam, da kar tu ostanemo.**

PES: **Tako je, tukaj bomo na varnem.**

PETELIN: **Preživimo skupaj v miru te stare dni.**

MAČKA: **Lemberžani pa bodo morali počakati na druge godce.**

Načrt za izdelavo namiznega lutkovnega gledališča

1. Otroci se po poslušanju pripovedi (v poustvarjalnem delu) razdelijo v skupine, določijo si vloge in izdelajo lutke na palici.

2. Lutke oživijo, nastanejo dialogi ...

3. Otroci narišejo načrt za namizno lutkovno gledališče.

4. Starši se dobijo na delavnici in otrokom za presenečenje izdelajo gledališko sceno po načrtu.

5. Čudeži se dogajajo, pomislijo otroci naslednji dan... pridno nadaljujejo delo, hvaležni za pomoč.

6. Ustvarjalnost se nadaljuje.
Nastajajo dialogi, nove rešitve gibanja
z lutko po odrskem prostoru.

7. Še zadnja naloga.
Barvanje lutk in
predstava se lahko
začne.

Juhuhu... skupaj smo bili odlični!

Utrinki našega dela v lokalnem časopisu

18 Iz naših krajev

ROGAŠKE NOVICE 1011, 8. APRIL 2016

tajnistvo@rogaskenovice.si • www.novice.si

Dan šole Kostrivnica

Prireditev ob dnevu šole so letos na podružnični šoli v Kostrivnici otroci pripravili skupaj s starši in pogledali v zgodovino tega kraja in še posebej gore nad vasjo, Boča.

» Tekst in fotografije: Žofia Strniša

Otroci so tako ob pomoči učiteljic in nekaterih staršev, predvsem mamič, številnim prisotnim pokazali, kako je videti staraši bočji zrnaj, kako so večsili otroci pomagali staršem, zaplesali so in prepevali. Skratka, pripravili so zelo zanimiv program, za katerega so bili nagrajeni z veliko muzejnega aplazva. Prisotne na prireditvi v skupnem prostoru kostrivniške šole je poleg vodje šole **Martina Druškoviča** pozdravilo ravnateljica II. OŠ Rogaška Slatina, kamor šola spada, mag. **Karla Škurinjarič**.

Sodelovala sta **Katarina Štrupelj** iz Rogaške Slatine, ki se ukvarja s preučevanjem starih običajev v naših krajih, in zapovedavalec pripovedovanj o starih legah in navadah **Anton Grčičnik**. Štrupelja je med drugim povedala, kakaj se je odločila za tak poklic, in menila, da je bilo to nekako normalno, saj je hči mamič sledila njegovemu očetu, ki je pred leti vodil slatinsko folklorno skupino **Minevali**.

Nekaj utrinkov iz zanimivega dogodka.

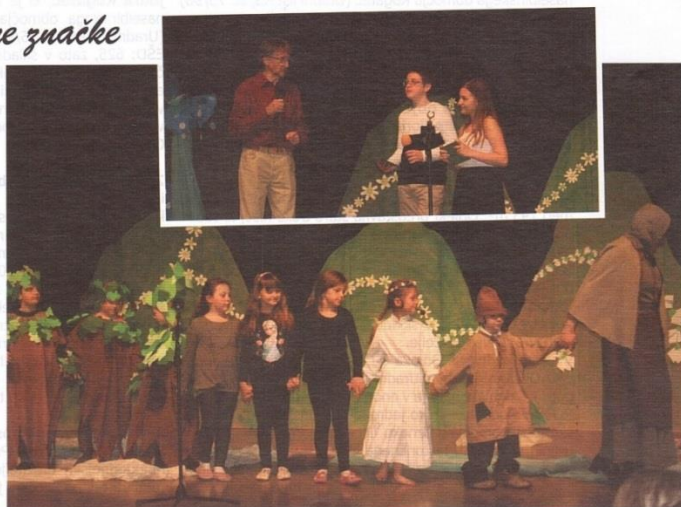

Zaključek bralne značke

V petek, 22. aprila, so se v Kulturnem centru Rogaška Slatina vsi bralci za bralno značko srečali s Slatinčanom po rodu, izjemnim ilustratorjem in avtorjem risanih filmov **Zvonom Čohom**. Mlade bralce je najprej navdušila igrca **Topli potok**, ki so jo odigrali učenci kostrivniške šole pod vodstvom **Mojce Pažon**, nato pa ustvarjanje izjemnega umetnika, čigar ilustracije vsi poznamo, saj so prepoznavne, hudomušne in enkratne. Zvonko Čoh je med drugim poudaril pomen branja za vsestranski razvoj otrok in mladostnikov, mi pa dodajamo, da je branje privlačnejše, če je knjiga opremljena z njegovimi ilustracijami.

Za branje ni nikoli prezgodaj niti prepozno, zato berimo in si širimo horizont pričakovanj.

Knjižničarka

Zanimivosti o Boču

Mnogi trdijo, da je Boč gora, ki s svojimi mnogimi skrivnostmi in obrazi dokazuje, da gre za prostor, kjer miti in legende še vedno živijo. Velik čar tej gori (978 m), ki se kot podaljšek Karavank počasi spušča proti nekdanjemu panonskemu morju, dajejo mnoge votline, jame in številni izviri.

²⁰ Na Boču je odkritih pet jam, ena od njih še ni raziskana. Jama Balunjača leži ob označeni planinski poti iz Planinskega doma na Boču proti vrhu Boča. Nekje na sredini poti nas smerokaz usmeri na poseben ovinek planinske poti mimo kraške jame Balunjače, katere vhod leži na sami planinski poti. Vhod v Špelcino votlino je le kakšnih 6 m nad vhodom v jamo Balunjačo. Jami nista povezani in potekata tudi v nekoliko različnih smereh, zato nista vidni istočasno. Oba vhoda sta označena s smerokazi. Jamski vhod v Balunjačo se odpira pod previsno steno na sami planinski poti, njen rov je dolg skoraj 8 m. Rov v Špelcini jami je dolg okoli 9 m. Po sredini stropa tega rova poteka široka skalna razpoka ki je v celoti zapolnjena z velikimi kalcitnimi kristali. Verjetno je rov nastal prav ob tej razpoki. V dno jame so izkopane stopnice. Za obisk jam zadostuje pohodniška oprema in baterijska svetilka.

Od Lovskega doma na Plešivcu (pri kmetiji Gavez) zavijemo po gozdni cesti proti Makolam. Na obeh naslednjih križiščih zavijemo levo po dolinski gozdni cesti proti Formilam. Okoli 200 m pred Formilami je desno pod cesto rekonstrukcija Partizanske bolnišnice ob skoraj suhi strugi potoka. Ta potok teče v globoko vrtačo, kjer ponikne pod skoraj previsno steno v požiralniku. Vhod v to jamo je okoli 5 m vzhodno in okoli 2 m višje od tega požiralnika. Jama je ozka, nizka, v vhodnem delu tudi napol zasuta z odpadlim listjem. Okoli 50 m pred pašniki na Formilah je na desni strani ceste okoli 50 m dolg skoraj suh jarek, ki se konča pod nizko steno s spodmolom. Tam je še ena jama. Vhod v jamo je na desni strani pod spodmolom, skoraj zasut z listjem. Potrebna je popolna jamarska oprema in vsaj 10 m dolga varovalna vrv za lažje plezanje prek debelega sloja listja.

Pred Formilami je okoli 50 m od ceste dobro opazna okoli 20 m visoka, deloma previsna stena, ki jo uporabljajo člani Plezalnega društva Rogaška Slatina. Vhod v domnevno jamo naj bi bil ob vznožju plezalne stene, do katere vodi od ceste dobo shojena pešpot. Vhod v jamo še ni odkrit. Morda nanj kažejo številne široke razpoke v spodnjem delu, ki so deloma prekrite z gruščem in listjem in preozke, da bi vanje lahko zlezel človek.

²⁰ Povzeto po jamarskih zapisnikih Igorja Baharja in učencev zemljepisnega krožka VIZ II. OŠ Rogaška Slatina (2012/2013)

Zanimivosti o Kostrivnici²¹

Kostrivnica je bila prvič omenjena leta 1275, njeno ime izvira iz besede *castrum* (utrdba) in *kostreva* (trava). Že pred našim štetjem so to območje naseljevala ilirsko-keltska plemena, kasneje je tu potekala trgovska rimska pot in pomembna rimska postojanka, saj je bil Boč že od nekdaj mejno območje. Tudi Turki so na svojih roparskih pohodih pustošili v tem kraju.

Leta 1646 je v teh krajih razsajala kuga. Nanjo spominjajo trije spomeniki, ki so se ohranili vse do danes. Leta 1782 je bilo leto kobilic, ki so uničile vse posevke, ljudje so stradali. Pravijo, da jih je bilo toliko, da so zatemnile sonce. Pregarjali so jih s kričanjem, streljanjem in tolčenjem. Odšle so šele takrat, ko niso imele več hrane. Po letu 1814 je bila huda lakota, jedli so nezabeljeno hrano, tropinske koščke in koruzni kruh ter množično umirali. Tudi suša in mile zime so jih preganjale. Leta 1834 ni bilo dežja vse do avgusta. Presahnili so vsi izviri in studenci, travniki so porjaveli, zato so ljudje gulili drevje in vinsko trto za živali. Zgodilo se je tudi, da so ob božiču rože cvetele, ljudje pa so hodili bosí.

1812 leta, v času grofa Attemsa, se je začel izvajati v Kostrivnici pouk, potekal je na različnih mestih, šolanje pa ni bilo obvezno. Šele 1834 je bila zgrajena šola, ki je imela na začetku eno učilnico in stanovanje za učitelja. 1891 pa so v središču Kostrivnice zgradili novo šolo, v kateri je zelo uspešno deloval nadučitelj Oton Kovačič, ki je bil tudi zelo izkušen svetovalec pri kmetovanju. Ustanovil je bralno društvo Kostrivnice, moški pevski zbor, sodeloval pri gradnji prvega razglednega stolpa na Boču, pomagal pri napeljavi vodovodov in bil aktiven tudi med vojno, zato je umrl v nemškem taborišču Auswitz. Na grozote prve in druge svetovne vojne spominjajo obeležja na različnih mestih. Na Boču, pri Formilah je delovala tudi partizanska bolnica. Vojna je korenito spremenila ljudi in življenje v Kostrivnici. Nekateri so odšli služiti kruh v Ameriko in Kanado, drugi so si počasi opomogli na domači zemlji.

Življenje se je skozi zgodovinska obdobja spreminjalo in postajalo drugačno.

²¹ Povzeto po Čakš (2012)

Nekateri starejši učenci so doma povprašali, kako je bilo včasih pri nas v Kostrivnici. Takole so zabeležili svoje raziskovanje:

APNENICA

Po pripovedovanju starejših ljudi iz naših krajev, se je tukaj veliko dogajalo. Tudi moj dedi, ko je bil še mlad, je žgal apno. Povedal mi je, da so bile apnenice postavljene na več krajih in apno je takrat predstavljalo velik zaslužek. Apnenec je dedi nalagal v kamnolomu in ga s konji pripeljal do apnenice. Nato je kamnje naložil v kopico, v apnenico; v sredino debelejše kamenje, okrog in na vrh pa bolj drobno. Vrh kopice se je zamazal z gostim gašenim apnom, pustil pa se je 2 cm rob, da se je lahko kadilo iz luknjic. V luknji pod kopico so zakurili z drvmi; ogenj je gorel noč in dan štiri do pet dni. To je bilo naporno za delavce, zato so se vsakih osem do deset ur zamenjali. Ko se je iz kopice kadil beli dim, je bila apnenica pripravljena za hlajenje; to je trajalo še dva dni. Potem je bilo žgano kamnje pripravljeno za prodajo. Gašeno apno so za uporabo zmešali z vodo in ga uporabljali pri zidanju, beljenju prostorov v hlevu in hiši. (Zapisal: Gal)

KRALJEVI VRELEC V SPODNJI KOSTRIVNICI

Dolg je 24 m (18 m je vklesanih v kamen). Sestavljen je iz dveh polovic; v globini je skala, iz katere izvira voda, ki ima konstantno temperaturo (10 stopinj Celzija), na dnu je batna črpalka. Vodnjak so obnovili šele po 35 letih njegovega zaprtja. Iz vodnjak, ki je danes ponos kraju, teče neoporečna slatina. Zraven vrelca je bila včasih tudi polnilnica, kjer so polnili slatino v steklenice. Ena linija je lahko napolnila šest steklenic naenkrat. V polnilnici je delala moja praprateta Ema Kokolj.

(Zapisal in fotografiral: Aljaž)

LEDENICA

Ledenica je bila zidana z zidaki in zelo globoka. Zraven je bil po navadi ribnik, v katerem je pozimi zamrznila voda. Iz ledu so rezali kocke in jih polagali v to

zidano klet, kjer so poleti hladili meso in pijačo. Klet je imela cev, po kateri je tekla voda stopljenega ledu nazaj v ribnik. (Zapisal: Aljaž)

Pa še nekaj rokopisov naših učencev.

Trava je bila doma pridelana sladkarij
ni bilo razen, če je mama spekla potico.
Ob praznikih so imeli delnejše muze.
V šoli so imeli za pisanje kamenček, tablico za
pisanje pa pero in tinto. Za rojstni dan niso
dobili darila, če pa že so pa dobili kakšno
sodje od mame in očeta. Največji praznik za
njih so bile koledje, ker so dobili veliko mesa.
Za vsak praznik in nedeljo pa so odšli
pre k maši. V šolo pa so hodili peš in
bosi.

Lana 9.3.k

Večinoma so praznovali godi danes pa praznujemo
rojstni dnevi,
- jedli so prso in orehovo potico,
- ob večerih je bila vsa družina skupaj;
- šola je bila blizu cerkve.
- otroci so se igrali na strehah hiš, izroglji
se je reklo sola.

Nika P. 3.k

Ati mi je povedal, da so za Božič postavljali
smreke, ki je bila naravno, za okraske pa so
mali bombone. Njive so okopavali na roke, orali
so s kvačami, tudi kmetje so spravljali na roke.
Jedli so iz ene porode in doma pridelano hrano,
tudi kruh so pekli doma v kušini peči. Otroci so
se igrali skivalnice v gozdu in hlevu. Izdelovali
so si lesene piške in loke. V nole je hodil na
Zgornjo in Spodnjo Bobkovo. V nole je hodil piš.

Žana P.

Čini mi je povedala, da se je po starem pri
nas reklo „Mazenjere“. Imeli smo dva pešimke.
Čini je bila stara 12 let, ko je bila 2. svetovna
vojna. Spominja se, da je bila veliko partizanov
in Nemcev. Veših so morali nesti kakšno
pismo k partizanom. Pismo so morali dobro
skriti. Spominja se, kako so Nemci s topi
streljali na Bač. Bila jih je zelo strah.
Družina ni imela veliko za jesti in
še tisto kar so imeli so jim hoteli vzeti
partizani ali Nemci. Velikokrat so si skuili
hrano in mnogokrat so bežali pred njimi.

Jim Vordasek 34

Veasih je babica na tej kurni peči sušila
hruške, kruh, ličol in oblačila. Otroci so se
na peči igrali. Danes pa, ko jo zakurimo
se na peči gajemo.

Žana M.

Viri in literatura

- Bahar, Igor (2013). *Kraške jame Boča in Formilske doline*. Raziskovalna naloga Zemljepisnega krožka s petimi jamarskimi zapisniki za Jamski kataster pri Inštitutu SAZU za raziskovanje krasa. Rogaška Slatina: VIZ II. OŠ.
- Čakš, Marija (2012). *Kostrivnica skozi čas*. Podplat: samozal. Marija Čakš.
- Druškovič, Martin, in Jasna Druškovič (2014). *Izgubljeni zaklad*. Kostrivnica: Kulturno-prosvetno društvo.
- Gričnik, Anton (1998). *Farice : haloške folklorne pripovedi*. Ljubljana: Kmečki glas.
- Gričnik, Anton (2015). *Coprnice so v flaši : tisoč in ena folklorna pripoved med Pohorjem in Halozami, med Celjem, Mariborom in Ptujem*. Maribor: Mariborska literarna družba.
- Kuret, Niko (1954). *Šaljive zgodbe o Lemberžanih*. Maribor: Državna založba Obzorja.
- Pažon, Mojca (2015/2016). Slikovno dokumentacijsko gradivo. Arhiv avtorice.
- Starovasnik, Erna (1960). *Topli potok*. Knjižnica Čebelica, knj. 56. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Stanonik, Marija (1999). *Slovenska slovstvena folklor*. Ljubljana: DZS.
- Stanonik, Marija (2006). *Slovstvena folklor v domače okolju*. Ljubljana: DZS.

